

даної злочином: Тези доповіді // Мат-ли Міжнародної науково-практичної конференції "Україна. 20 років незалежності". - К.: Академія адвокатури України, 2011. - С. 251-253.

17. Уголовный кодекс Швейцарии / Науч. ред., предислов. и перевод з нем. А.В.Серебряковой. - М.: Юридический Центр Пресс, 2002. - 350 с.

18. Європейська конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада

1983 року року. - [Електронний ресурс]: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.

Гринь О.Д.,
старший викладач кафедри загально-правових
дисциплін та міжнародного права Одеського
національного університету ім. І.І. Мечникова
Надійшла до редакції 16.09.2012

УДК 343.31.7

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОКАРАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ЯК ЛОГІЧНА ОПЕРАЦІЯ В ДОСЛІДЖЕННІ ПРАВОВИХ ЯВИЩ

Рябчинська О. П.

Питання класифікації одне з важливих понять у проблемі покарань, оскільки з одного боку це прийом, який не тільки вносить у вивчення систему й порядок, а й визначає повноту та правильність висновків дослідження, а з іншого боку, це є суттєвим для розробки проблем кримінально-виконавчого права, процесу виконання покарань і ефективного досягнення цілей покарання взагалі [1].

Визначаючи системоутворюючими засадами побудови системи покарань множинність і визначеність видів покарань, впорядкованих на основі єдиних принципів, передбачених кримінальним законом цілей, що ставляться перед покаранням, ми тим самим визнаємо, що та сама множинність покарань є певною мірою визначеною й структурованою, а виступаючи засобом диференціації кримінальної відповідальності та покарання передбачає й наявність різних підстав і умов їх застосування. На переконання вчених, науково обґрунтована класифікація кримінальних покарань теоретично й практично актуальна. А її цінність у правовому аспекті визначається насамперед тим, що чітка класифікація покарань слугує допоміжним засобом для законодавця для побудови системи каральних засобів у кримінальному законі.

У кримінально-правовій науці увага проблемі класифікації кримінальних покарань приділялась чи то безпосередньо, чи то в рамках дослідження окремих видів покарань. Традиційно в усіх підручниках і навчальних посібниках з кримінального права, а також у коментарях до Кримінального кодексу України розгляд питань поділу покарань на види є традиційним. Менше необхідного спостерігається робіт, які би були безпосередньо присвячені проблематиці визначення наукових підстав, критеріїв і правил класифікації покарань. У цьому аспекті варто згадати праці П.А. Аватесьяна, Л.В. Багрій-Шахматова, В.І. Гуськова, В.К. Дуюнова та О.Л. Цветиновича, в яких аналізувались теоретичні проблеми класифікації покарань. Серед сучасних дослідників цими питаннями займались Н.В. Марченко, Ю.А. Пономаренко та ін.

Водночас і надалі в теорії кримінального права це питання не знаходить достатньо повного й чіткого висвітлення, наведені в кримінально-правовій літературі критерії поділу покарань на види різняться, як і різняться набір видів покарань, що включають у ту чи іншу групу, висновки різних авторів є дещо суперечливими, або ж подекуди недостатньо обґрунтованими.

Отже, мета статті полягає в з'ясуванні стану наукової розробки підходів щодо класифікації покарань у теорії кримінального права, а рівно й правил і вимог класифікації як логічної операції в дослідженні правових явищ.

Будучи особливою формою (видом) поділу понять, © О.П. Рябчинська, 2012

класифікація становить собою один із засобів, за допомогою яких перевіряється обґрунтованість висновків [2, 25]. Під класифікацією розуміють особливий вид поділу поняття, який полягає в тому, що члени поділу (класи) у його результаті займають точно встановлене, постійне місце, поділ загалом має стійкий, довготривалий характер і його застосовують як відносно сталу форму знань [3, 112].

Оскільки класифікація є логічною операцією в дослідженні правових явищ, доцільно звернутись до вимог, що висуваються до неї як до прийому логіки. Принаймні такий розгляд надасть нам уявлення про інструментарій подальшого наукового аналізу й поділу покарань на види, окреслить вимоги, яких слід дотримуватись і зорієнтує при моніторингу існуючих підходів до поділу покарань на види в сучасній кримінально-правовій теорії. Так, фахівці в галузі логіки (І.Г. Дуцяк, В.Є. Жеребкін, А.Є. Конверський, Н.Г. Мозгова та інші) наполягають на дотримання певних вимог при здійсненні поділу [4]. Узагальнюючи висловлені в спеціальній літературі підходи та точки зору учених, виділимо найбільш суттєві з них.

Перша вимога (правило) зводиться до того, що *поділ має бути сумірним (або співмірним)*. Це означає, що обсяг членів поділу, разом узятих, мав дорівнювати обсягу поділюваного поняття. Якщо ж обсяг членів поділу не вичерпує обсягу поділюваного поняття, тобто при поділі перелічені не всі види поділюваного і якийсь член поділу пропущений, то такий поділ є неповним. На думку ж А.Є. Конверського, при порушенні цього правила виникає дві логічні помилки: 1) "занадто вузький поділ" і 2) "занадто широкий поділ" [5]. Отже, щодо предмету нашого дослідження прикладом неповного поділу є поділ покарань на види, без вказівки всіх без виключення видів покарань, вказаних у ст. 51 КК України. Правило сумірності порушується й тоді, коли вказуються тільки члени поділу, тобто такі, які не є видами поділюваного поняття. Наприклад, буде неправильно говорити, що покарання поділяються на основні, додаткові та ті, що застосовуються до військовослужбовців. У зв'язку з цим виникає логічне питання з приводу запропонованих у кримінально-правовій літературі критеріїв поділу покарань на види. Приміром, у кримінально-правовій літературі наводяться наступні критерії (основи) класифікації: 1) за порядком призначення; 2) за характеристикою особи засудженого; 3) за строком призначення.

Якщо дотримуватись тієї вимоги, що поділ має бути сумарним, то слід визнати правильним поділ покарань за першим із наведених критеріїв на основні, додаткові та такі, що можуть призначатись як в якості основних,

так і в якості додаткових. За таким критерієм, як характеристика особи засудженого, всі види покарань дійсно поділяються на загальні та спеціальні, тобто ті, що можуть призначатися будь-якій особі, яка засуджується за вчинений злочин, і спеціальні - ті, які можуть застосовуватись до спеціальних суб'єктів злочину.

Отже, і за таким критерієм, як строк покарання, логічно припустити поділ покарань на строкові й безстрокові. Дійсно, до строкових покарань відносять позбавлення права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк. До безстрокових, відповідно, - позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, довічне позбавлення волі. А от такі два покарання, як штраф і конфіскацію майна вважають такими, що не належать до жодної з цих груп, оскільки будучи майновими покараннями, вони не пов'язані тим чи іншим строком, а виконуються одночасно [6, 300]. Отже, можемо припустити, що в цьому разі порушується вимога сумірності поділу. Адже члени класифікації (члени поділу), назвемо умовно їх С (строкові покарання) та Б (безстрокові покарання) сумарно не утворюють поділюване поняття А (система покарань, що складається з 12 видів покарань), оскільки два види покарання Д (штраф і конфіскація майна) фактично не віднесені до жодного з двох членів класифікації, якими виступають В і С. Можливо, з метою уникнення такої ситуації окремі вчені не виділяють подібний критерій в якості основи поділу покарань на види [7, 209-210] (П.В. Хряпінський, О.О. Бахуринська). Інші науковці за можливістю визначення строку покарання також поділяють їх на строкові й безстрокові, але на відміну від попереднього підходу штраф і конфіскацію майна визначають разовими покараннями, що виконуються одночасно й відносять їх до другої класифікаційної групи (безстрокових покарань) [8, 213]. А.В. Савченко й В.В. Кузнецов серед класифікаційних груп вказують на такий критерій, як можливість визначення строку покарання, однак не вказують види покарання, які відносяться до цієї групи [9, 189]. На відміну від наведених позицій, Ю.А. Пономаренко вважає, що залежно від строку виконання покарань вони поділяються не на дві, як пропонує більшість науковців, а на три групи: а) одноактні - штраф, позбавлення рангу, чину, спеціального звання й кваліфікаційного класу та конфіскація майна; б) строкові - позбавлення права обіймати певну посади й займатись певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження, арешт, тримання в дисциплінарному батальйоні, обмеження волі та позбавлення волі на певний строк; в) безстрокові - довічне позбавлення волі [10, 46].

Зважаючи, що система покарань формується, зокрема й на принципі недопустимості включення в систему видів покарань, які не мають ані розміру, ані строку, вважаємо, що поділ покарань за таким критерієм, як його строк є науково обґрунтованим. Напевне розбіжності у визначенні членів поділу в такому разі пов'язані з вибором різних видів поділу. Так, дихотомічний поділ як різновид логічної операції допускає поділ поняття на види за єдиним (одним) критерієм, у нашому випадку - поділ покарань на види за таким критерієм, як строк, водночас і сутність цього поділу, диктує можливість виділення лише двох груп таких покарань - строкові або безстрокові. Оскільки

особливість цього різновиду логічного прийому класифікації й полягає в тому, що обсяг поділюваного поняття поділяється на два протилежні поняття, одне з яких стверджує певну ознаку, а друге цю ознаку заперечує. Особливість дихотомічного поділу полягає в тому, що члени виділяються за наявністю або відсутністю якоїсь ознаки, вичерпують увесь обсяг поділюваного поняття; кожний предмет, мислимий у родовому понятті, потрапляє або до одного, або до другого класу: або в - а, або в - не-а. Дихотомічний поділ не може бути несумірним, члени його завжди виключають один одного.

Друга з проголошених вимог полягає в тому, що *поділ має відбуватися на одній основі*. Фахівці наполягають на тому, що під час поділу не можна одну основу підмінити другою, тобто поділяти поняття таким чином, щоб одні члени поділу були виділені за однією ознакою, а другі - за іншою. Мається на увазі, що хоча обсяг одного й того ж поняття можна розділити на види за декількома ознаками, але в межах конкретної процедури поділу слід дотримуватись однієї підстави. При правильному поділі члени поділу повинні бути співвідпорядкованими до діленого поняття. При порушенні цього правила виникає помилка, яка називається "підміна підстави поділу". Суть цієї помилки полягає в тому, що в процесі поділу за підставу беруть декілька видових ознак. Унаслідок цього члени ділення вже не є співвідпорядкованими до діленого поняття й між ними відсутнє відношення несумірності. Прикладами цієї помилки можна, на нашу думку, визнати результати поділу, які формулюються в такому вигляді: "покарання бувають додатковими, пов'язаними з майновими обмеженнями, і не пов'язаними з майновими обмеженнями"; "покарання бувають основними, додатковими та загальними"; "покарання бувають майновими, не майновими та строковими" або покарання поділяються на основні та додаткові, і строкові. У подібному випадку поділ покарань на види відбувається не на одній основі, а на двох, фактично одночасно за двома критеріями. У першому випадку критерієм виступає порядок призначення покарань, а в іншому - строк призначеного покарання. З цих позицій потребує осмислення класифікація покарань на види за таким критерієм, як характер обмеження прав і свобод засуджених. Приміром, на цій основі покарання поділяють на чотири групи: 1) покарання майнового характеру - штраф, конфіскація майна; 2) покарання, пов'язані зі службовими чи трудовими обмеженнями засудженого - позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади й займатись певною діяльністю, службові обмеження для військовослужбовців; 3) покарання, пов'язані з використанням праці засудженого без ізоляції його від суспільства - громадські роботи; виправні роботи; обмеження волі; 4) покарання, пов'язані з ізоляцією засудженого від суспільства - арешт; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі [11, 132].

Увагу викликають, зокрема, останні дві позиції наведених різновидів покарань, де як критерій вказується наявність або ж відсутність ізоляції особи від суспільства. Фактично такий визначений на початку критерій, як характер і обсяг обмеження прав і свобод, підмінюється саме цим критерієм. Ізоляція виступає характерною ознакою утримання засуджених у спеціальних установах і є, на думку Ю.В. Шинкарьова, змістовним каркасом цих покарань [11, 24]. Ізоляція характеризує умови відбування покарання, отже, поняття "ізоляція від суспільства"

лише частково розкриває сутність і змістовні ознаки покарання, а саме характер і обсяг обмеження прав і свобод людини. Крім того, і правовий статус засудженого може змінюватись під час відбування покарання залежно, скажімо, від дільниці виправної колонії, оскільки обсяг прав, заборон і дозволів, передбачених для засуджених, які тримаються в дільниці ресоціалізації, соціальної адаптації та дільниці посиленого контролю, суттєво різняться.

Вважаємо, що більш вдалим є поділ покарань на види залежно від того, на обмеження якого суб'єктивного права засудженого вони спрямовані, запропонований Ю.А. Пономаренко. Він пропонує на цій основі виділяти такі групи покарань:

а) покарання, спрямовані на обмеження права на особисту свободу (пов'язані з позбавленням волі) - арешт, тримання в дисциплінарному батальйоні, позбавлення волі на певний строк і довічне позбавлення волі;

б) покарання, спрямовані на обмеження права власності (майнові покарання) - штраф і конфіскація майна;

в) покарання, спрямовані на обмеження права на працю - позбавлення права та громадські роботи;

г) покарання, спрямовані на одночасне обмеження декількох прав засуджених (комплексні покарання) - позбавлення звання, рангу, чину, кваліфікаційного класу (обмежує право власності, право на працю та інші права); виправні роботи (обмежують право на працю та право власності) і службові обмеження (обмежують право на працю та право власності); обмеження волі (обмежує право на особисту свободу та право на працю) [10, 47].

За такої ситуації в процесі поділу визначена на початку підстава (критерій) не змінюється й не змішується з іншими, оскільки кожна група покарань, отримана як результат поділу, об'єднана за чітким критерієм - характером обмеження суб'єктивного права.

Третя умова правильного поділу полягає в тому, що *підстави (критерії) мають виключати одна одну*. Поділ має бути таким, щоб кожен окремий предмет, мислимий у родовому понятті, входив до обсягу тільки одного члена поділу. Це правило впливає з другого. Якщо основа поділу одна, то члени поділу виключають один одного, якщо ж поділ проведено не за однією основою, то члени поділу будуть перехресчуватися. Наприклад, покарання бувають основними, спеціальними та строковими. Тут поділ проведено за трьома критеріями одночасно: 1) за порядком призначення; 2) за характеристикою особи засудженого; 3) за строком призначеного покарання. У такому разі члени поділу не виключають один одного тому, що одні й ті ж покарання можуть одночасно входити до обсягу всіх членів поділу. Наприклад, таке покарання, як тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Воно підходить під всі частини поділу, адже є основним покаранням, яке застосовується до військовослужбовців на строк від шести місяців до двох років.

Наступна умова - безперервність поділу. Це означає, що в процесі поділу необхідно переходити до найближчих видів, не перескакуючи через них. Порушення цього правила призводить до помилки, що називається стрибком у поділі. Стосовно предмету нашого дослідження подібний стрибок у поділі проілюструвати складно. Адже існуючі класифікації видів покарань є окремими членами поділу стосовно загального переліку покарань, наведеного в ст. 51 КК. Наприклад, усі покарання за порядком призначення поділяються на основні та додаткові, у свою чергу не можна сказати, що всі основні покарання поділяються на ті, що мають

майновий характер, і ті, що не мають його, адже й додаткові покарання можна поділити на підставі такого критерію. У кримінально-правовій літературі ми знайшли практично єдиний приклад поділу, за якого можлива ситуація порушення вимоги безперервності класифікації. Зокрема, П.В. Хряпінський, аналізуючи систему покарань та її види, вказує на такий критерій поділу, як суб'єкт, до якого застосовуються покарання, згідно з яким вони діляться на загальні й спеціальні. Це так би мовити перша лінія поділу. Потім він вже серед загальних видів виділяє два різновиди покарань: а) ті, що можуть бути застосовані до будь-яких осіб, визнаних винними у вчиненні злочинів; б) ті, що не можуть застосовуватись до певних категорій осіб [8, 210]. У такому разі вимога безперервності поділу покарань на види не порушена.

Основа поділу має бути виразною. Ознака, за якою поняття поділяється на види, має бути досить точною й виразною (ясною), щоб її не можна було розуміти по-різному. Якщо ознака, взята за основу поділу, є невизначеною, такою, що кожен може тлумачити її по-своєму, то поділ буде невиразним [12, 124].

У такому разі проблема може виникнути при обранні за основу поділу, скажімо, суворості покарань. Тоді з урахуванням і інших вимог класифікації всі покарання мали би поділятися за двома способами залежно від обраного різновиду логічної класифікації видоутворюючого та дихотомічного. Зокрема, за дихотомічного різновиду такий поділ мав би привести до виділення двох груп злочинів - "суворі" й "несуворі", що можна було б розуміти по-різному, а за видоутворюючого поділу могли б отримати групи покарань відносно-визначеного ступеня суворості, на кшталт класифікації злочинів за ступенем їх тяжкості.

Доречно сказати, що в кримінально-правовій літературі вчені висловлюються за можливість поділяти покарання залежно від ступеня їх суворості (Н.В. Марченко, В.І. Зубкова) і наводять наступну градацію покарань:

1) особливо суворі покарання: довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання в дисциплінарному батальйоні;

2) суворі - арешт, обмеження волі, конфіскація майна;

3) середньої суворості - службові обмеження, виправні роботи та громадські роботи;

4) невеликої суворості - позбавлення права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та штраф [13, 307].

На думку Ю.А. Пономаренка, "така класифікація, як і будь-яка інша наукова ідея, має право на життя. Проте слід звернути увагу на те, що критерій цієї класифікації (ступінь суворості) є оціночним поняттям, а її призначення не зовсім зрозумілим" [10, 46]. Сам же вчений вважає, що хоча перелічені вище класифікації базуються на певних визначених у законі ознаках, проте в самому законі не закріплені, а тому й мають переважно теоретико-пізнавальне, а не правозастосовне значення. Дійсно, можна погодитись із тим, що подібна класифікація має скоріше пізнавальне значення, що загалом припустимо, адже її значення не обмежується тільки правовим.

Отже, аналіз існуючих у кримінально-правовій літературі підходів до класифікації покарань з позиції дотримання правил поділу як логічної операції з урахуванням її особливостей у правових дослідженнях можемо зробити такі висновки:

- по-перше, вітчизняні науковці загалом однодушно у визнанні й виборі різноманітних критеріїв класифікації, які трактуються або їх нормативним визначенням, або потреба-

ми науки чи практики, або цікаві з пізнавальної точки зору;
- по-друге, практично всіма науковцями визнається пріоритет і важливість класифікації покарань за підставами, визначеними безпосередньо в Кримінальному кодексі України над іншими, зважаючи, що така класифікація видів покарань зумовлена її цінністю з практичної точки зору. Тож цілком можна погодитись із тим, що класифікація покарань повинна слугувати правозастосовнику й мати практичну значущість, також і для вдосконалення законодавства, оскільки це необхідно для чіткої побудови самої системи покарань, для формування інститутів права;

- по-третє, виявлені в процесі дослідження розбіжності щодо визначення критеріїв (підстав) поділу та членів класифікаційної групи, переважно зумовлені відхиленнями від вимог, що висуваються до цього процесу, що було продемонстровано нами на конкретних прикладах. Типовими помилками при цьому є такі, як: використання двох і більше підстав; нерівність між обсягом поділюваного поняття й сумарним обсягом членів поділу; використання неточної ознаки як основи поділу.

Література

1. Багрий-Шахматов Л.В. Уголовная ответственность и наказание. - Минск: Вышэйшая школа, 1976. - 323 с.
2. Киримова Е.А. Правовой институт: понятие и виды: учеб. пособ. - Саратов: Истина. - 2000. - 55 с.
3. Стричинець О.В. Класифікація як логічна операція у галузі права / О.В. Стричинець // Гуманітарний часопис. - 2007. - № 4. - С. 112-117.
4. Дуцяк І.Г. Логіка. Вид-во "Знання", 2010. - 406 с.; Жеребкін В.Є. Логіка. Вид. 11-те. Вид-во "Знання", 2011. - 262 с.; Мозгова Н.Г. Логіка: підруч. - Вид-во "КАРАВЕЛА", 2011. - 312 с.; Стричинець О.В. Теорія класифікації у сфері права // Проблеми законності. Вип. 47. Республік. міжвід. Зб.: Научное издание. - Х., 2001. - С. 218.

5. Конверський А.Е. Логіка. Вид. 3-те. 2012. - 302 с.
6. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Заг. част.: підруч. для студентів вищ. навч. закладів. - К.: Атіка, 2004. - 488 с.
7. Кримінальне право України: Заг. част.: навч. посіб. / авт.-упоряд. П.В. Хряпінський. - Суми: Університетська книга, 2009. - 687 с.
8. Кримінальне право України: Заг. част.: навч. посіб. / М.М. Агєєв, О.О. Бахуринська, Д.П. Альошин та ін.; за ред.: О.О. Кашкарова, В.А. Робака - Сімферополь: КРП "Вид-во "Кримнавчпеддержвидав", 2010. - 364 с.
9. Савченко А.В. Сучасне кримінальне право України: Курс лекцій. - К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. - 640 с.
10. Пономаренко Ю.А. Види наказаний по уголовному праву Украины: монография. - Х.: Изд-во "ФИНН", 2009. - 344 с.
11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-е вид. перероб. та доп.) / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. - К.: Дакор, 2008. - 1428 с.
12. Жеребкін В.Є. Логіка. Вид. 11-те. Вид-во "Знання", 2011. - 262 с.
13. Марченко Н.В. Ретроактивність додаткових покарань як їхня іманентна риса / Н.В. Марченко // Від громадянського суспільства до правової держави: Тези III Міжнар. наук.-практ. конф. (24 квіт. 2008 р.). - Х.: Харківськ. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2008. - С. 306-308.
14. Зубкова В.И. Уголовное наказание и его социальная роль: теория и практика. - М.: Изд-во "Норма", 2002. - 304 с.

*Рябчинська О.П.,
кандидат юридичних наук, доцент
Інституту права ім. Володимира Сташица
Класичного приватного університету
Надійшла до редакції 05.09.2012*

УДК 343.296

ВІДНОВНЕ ПРАВОСУДДЯ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА РЕСТИТУЦІЯ

Сердюк П. П.

У світових дослідженнях кримінально-правова реституція не ототожнюється з концепцією відновного правосуддя. Їхнє співвідношення вбачають як поєднання частини та цілого. Якщо відновне правосуддя завжди передбачає спілкування з потерпілим чи похідними потерпілими, то реституція можлива навіть і щодо злочинів без потерпілих. Така система існує, наприклад, у Німеччині, де запроваджена так звана "символічна реституція", коли відповідне відшкодування здійснюється на користь неприбуткових, добродійних організацій або у вигляді робіт на користь громади. Відновне правосуддя є недавнім і помітним додатком до списку альтернативних санкцій у кримінальному праві. Сенс відновного правосуддя в тому, щоб змінити існуючу систему відносин між жертвою й злочинцем, дати їм можливість самостійно вирішувати свій конфлікт, повернути його справжнім учасникам. Втім, як очевидно, у реституції нині важко відшукати властивості, притаманні каральним санкціям кримінального права. Скоріше, це не каральна санкція, котра виходить за межі публічно-правової природи кримінально-правових відносин. Відновне правосуддя отримало своє ім'я від різних практик, включаючи захист, реституцію, визнання шкоди й протиправності вчинку, так само як зусилля, спрямовані на зцілення й

реінтеграцію злочинця в його громаду із застосуванням або без застосування покарання. Фактично, відновне правосуддя містить реституцію, як один з його засобів. Однак система обов'язкової реституції може поставити під сумнів саме відновлення інтересів потерпілих від злочинів. На прикладі функціонування системи обов'язкової реституції в США, на основі Акту про обов'язкову реституцію 1996 р. її застосування призводить до того, що в 93 % випадків шкода потерпілим не компенсується зовсім.

Прихильники парадигми відновного правосуддя як аргумент на користь її продуктивності наводять дані про менший рецидив, порівняно з традиційною системою із застосуванням обов'язкової реституції включно, тих, хто пройшов процедуру відновного правосуддя. Вони наводять частку в 1/3. Саме на таку кількість учасники відновного правосуддя, які були звинувачені у вчиненні злочинів, вчиняють менше рецидивних злочинів, ніж засуджені традиційної ретрибутивної кримінальної юстиції.

Але треба підкреслити, що це питання досліджувалось переважно на основі емпіричних даних декількох західних країн й мало цікавить більшу частину фахівців. Ті дослідники, які займалися питаннями відновного правосуддя, розглядають реституцію як внутрішньо притаманну